

JURISDICȚIILE SPORTIVE ȘI JURISDICȚIILE CIVILE ÎNTRE DICȚIE, ADICȚIE ȘI CONTRA- DICȚIE

DOI: 10.24193/SUBBIur.65(2020).2.3
Data publicării online: 31.07.2020

Septimiu Ioan Puț*

Rezumat: În acord cu natura și specificul său, mișcarea sportivă federală a instituționalizat progresiv o „justiție de tip închis” care avea ca finalitate soluționarea majorității litigiilor de natură sportivă în sânul ei, după regulile procedurale stabilite și de către organism jurisdicționale interne. Rațiunile unui asemenea deziderat sunt multiple și legitime: înțelegerea naturii și a specificului litigiului, durata procedurilor, evitarea taxelor judiciare, posibilitatea „alegerii” judecătorului s.a.

Justiția sportivă se prezintă astăzi ca un sistem jurisdicțional fundamentat deopotrivă pe norme juridice și norme sportive, guvernat de principiile clasice ale procesului echitabil și format din ansamblul comisiilor jurisdicționale cu competențe veritabile în *juris-dictio*-ul sportiv.

Cuvinte-cheie: justiție privată, litigii sportive, proces echitabil, Dreptul sportului.

* Lect. Univ. Dr. al Facultății de Drept a Universității Babeș-Bolyai din Cluj, mail: septimiu.put@law.ubbcluj.ro.

SPORTS JURISDICTIONS AND CIVIL JURISDICTIONS

Abstract: In accordance with its nature and specificity, the federal sports movement has progressively institutionalized a 'closed-type justice system' whose purpose is to resolve most sports disputes within it, according to the procedural rules established by domestic courts. The reasons for such a purpose are multiple and legitimate: understanding the nature and specifics of the dispute, the duration of the proceedings, avoiding judicial fees, the possibility of 'choosing' the judge, etc.

Sports justice today presents itself as a jurisdictional system based on both legal and sporting norms, governed by the classical principles of a fair trial and consisting of all jurisdictional commissions with genuine powers in sports jurisdiction.

Keywords: private justice, sports litigation, fair trial, Sports law.

Introducere

Aparent, orice tendință de poziționare a jurisdicțiilor private, oricare ar mai fi ele astăzi, în raport cu jurisdicțiile publice este superfluă. Aceasta pentru că acestea n-ar putea accede decât o poziție de inferioritate, pe care chiar jurisdicțiile publice, prin componenta normativă care le setează, le-o recunosc. Explicația rezidă și în aceea că *juris-dictio* a fost și rămâne un *imperium* unic, incesibil și tentant deopotrivă, prin care se rostește (*dictio*) definitiv dreptul părților litigante.

Orice suprapunere a jurisdicțiilor private peste jurisdicțiile publice în planul dreptului pozitiv va genera, pe de o parte, contradicții legate de limitele competenței funcționale sistemice, iar pe de altă parte, va reconfirma adicția jurisdicției private față de jurisdicția publică, resortul ultim în desăvârșirea actului privat de justiție.

I. Sistemul specific al justiției federale

Organizarea activității sportive și practicarea sa, la fel ca toate activitățile umane, nu este lipsită de controverse, contestații sau dispute¹. Mișcarea sportivă are ca obiectiv principal soluționarea litigiilor în cadrul său, fără expunerea de a ieși „în deschis”. Rezolvarea litigiilor „în familie” reprezintă un reflex natural în orice corp social care dorește, cel puțin la început, să-și soluționeze intern disputele². Odată ieșit „în deschis”, litigiul își pierde din specificitate, intrând în categoria „litigiilor comune”, iar mișcarea sportivă pierde din control, soluția urmând a fi pronunțată de instanța de judecată ordinară. Este emblematică în acest sens, afirmația părintelui mișcării olimpice - Pierre de Coubertin care sublinia faptul că „prima și cea mai utilă dintre sarcinile ce îi incumbă unei federații sportive este aceea de a se organiza din punct de vedere judiciar. Ea trebuie să fie în același timp un Consiliu de stat, o curte de apel și un tribunal al litigiilor³.” Pornind de la acest deziderat, în timp, mișcarea sportivă federală a instituționalizat o „justiție de tip închis” care avea ca finalitate soluționarea majorității litigiilor de natură sportivă în sânul ei, după regulile procedurale stabilite și de către organism jurisdicționale interne.

Riscurile soluționării litigiilor sportive în afara jurisdicțiilor sportive sunt evidente, iar rațiunile sunt multiple: înțelegerea naturii și a specificului

¹ J.-P. KARAKUILLO, *Droit du sport*, 3 édition, Daloz, 2011, p.107.

² Fr. BUY, J.-M. MARMAYOU, D. PORACCHIA, F. RIZZO, *Droit du sport*, 3e edition L.G.D.J. Paris, 2012, p. 180.

³ P. De COUBERTIN, *Le role des federations*, Revue olympique, martie 2007, p.231, in N. MULLER (dir.), Pierre de COUBERTIN, *Textes choisis*, vol. III: *La pratique sportive*, Zurich, Weidmann, 1986, p.355, *apud* G. SIMON, C. CHAUSSARD, Ph. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. Thomas, *Droit du Sport*, Presses Universitaires de France, Paris, 2012, p.522.

litigiului, durata procedurilor, evitarea taxele judiciare, posibilitatea „alegerii” judecătorului s.a.

Astăzi, justiția sportivă apare ca un „dat” natural sau obiectiv, deși ea nu se limitează doar la contenciosul dopajului, al responsabilității în materie de sport sau al contenciosului sportiv al muncii⁴. Atât în rândul federațiilor internaționale, cât și în cel al federațiilor naționale, s-au instituționalizat sisteme jurisdicționale interne complexe compuse din comisii interne de primă instanță și, apoi, de apel sau recurs, inspirate de modelul procedural-jurisdicțional comun. Federațiile sportive elaborează statute și regulamente, asumate prin mecanismul afilierei de către asociațiile și cluburile sportive, care reglementează inclusiv problematica „organelor jurisdicționale interne”, chiar dacă acestea, cvasi-unanim nu poată denumirea de „instanță”, ci cea de comisie⁵.

În acest sistem jurisdicțional, arbitrul judecător deține *imperium*-ul analog celui pe care îl are judecătorul comun, pentru că forța juridică a hotărârii pronunțate în limite „intra” este aceeași pe care o hotărârea judecătorească în limite „extra”, domeniul de referință fiind unul diferit.

Sistemul jurisdicțional propune un limbaj tehnicizat, mai mult sau mai puțin criptat, dar și un sistem de norme procedurale capabile să prelucreze orice conținut cu specific sportiv. Tema proceduralizării sportului a apărut ca o nevoie reală a mișcării sportive dincolo de formularea teoretică a unor reguli acționale date. Era nevoie de o dezvoltare a procedurilor jurisdicționale, tocmai pentru a clama tendința mișcării sportive spre autonomie, dar și

⁴ Ch. AMSON, *Droit du sport*, Ed. Vuibert, Paris, 2010, p.156.

⁵ Disciplinară, de apel, de recurs s.a.m.d.

pentru a institui mijloace reale de conciliere a intereselor divergente ale diferitelor participanți la mișcarea sportivă și la competițiile de profil⁶.

Federațiile sportive au instituit căi de atac interne apte să soluționeze totalitatea contestațiilor pe care deciziile lor sunt susceptibile de a le provoca. Astfel, comisiile federale vot fi ținute să statueze în privința litigiilor disciplinare referitoare la sancțiunile aplicate de federații membrilor lor. Numeroasele reglementări în materie de sport elaborate de federațiile internaționale, apoi reluate și aplicate de către federațiile naționale, determină obligațiile care guvernează modul de gestionare a disciplinei sportive și desfășurarea uniformă a competițiilor. Menținerea ordinii sportive cere deci ca federațiile să sancționeze orice nerespectare a acestor reglementări: încălcările regulilor tehnice ale jocului, ale regulilor instituționale ale federației, precum și ale normelor deontologice protejând etica sportivă sau chiar ale normelor *anti-doping* sunt sancționate de către organele disciplinare ale federațiilor. Înainte de toate, acest domeniu disciplinar este cel în care federațiile au instituit organe de apel competente pentru a statua asupra eventualelor acțiuni exercitate împotriva sancțiunilor aplicate. Este, în orice caz, interesant de observat cum, în Franța, puterea etatică a reglementat rapid exercitarea atribuției disciplinare a federațiilor naționale, impunându-le să respecte un regulament disciplinar tip care oblige, în esență, la respectarea principiului dublului grad al comisiilor disciplinare, la asigurarea unei căi de apel împotriva deciziilor federale în favoarea persoanei sancționate⁷.

⁶ Din această perspectivă, procedura sportivă jurisdicțională pare mai apropiată de morală decât este procedura judiciară comună.

⁷ G. SIMON, C. CHAUSSARD, Ph. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, op.cit., p.523.

Deși contenciosul disciplinar are importanța lui pentru organizarea și disciplinarea competiției sportive, nu trebuie omise și celelalte componente ale fenomenului sportiv. Astfel, litigiile nondisciplinare vizează, în special, contestațiile împotriva deciziilor federale vizând accesul la competiții: refuzul de acordare a licenței, selecție, calificare, retrogradare, inclusiv omologarea rezultatelor de pe terenurile de sport.

Nu trebuie omisă, în context, componenta financiară vizând mai ales implicarea statului în sport, regulile unionale speciale, globalizarea sportului cu toate consecințele de armonizare sau pur financiare⁸ ori chiar banalele litigii de dreptul muncii survenite între sportivi și cluburile angajatoare sau chiar perspectiva fiscală legată de calificarea naturii activității sportivilor.

Prin urmare, contenciosul sportiv include două fațete complementare, fiecare cu domienialitatea și miza proprie care reclamă soluții legitime diferite în procedurile jurisdicționale interne.

II. Funcționarea justiției interne

Dinamica mișcării sportive și a problematicilor aferente sportului a condus la necesitatea racordării prevederilor statutare federative cu evoluția realității sportive. Mai mult, din perspectiva justiției federale și a dezideratului menținerii acestora în cadrul intra-federativ, federațiile au

⁸ Conceptul de globalizare nu desemnează doar o stare de lucruri mai puțin sau mai bine realizată, ci mai ales un proces: de exemplu, competițiile, după ce au devenit naționale sau continentale, chiar subdezvoltate, devin internaționale, în conformitate cu construcția istorică naturală, în măsura în care obiectul mișcării sportive este de a permite confruntarea celor mai buni, iar aceasta dincolo de granițe. A se vedea J.-Fr. BOURG, J.-J. GOUQUET, *Économie du sport*, Nouvelle Édition, La Découverte, Paris p. 40.

înțeles că este imperativă asigurarea unei justiții echitabile pentru ca membrilor afiliați să li se inducă ideea unei justiții imparțiale, profesioniste și funcționale, eliminându-se tentația „ieșirii în deschis”, adică a căutării dreptății în justiția comună. „Aparatul judiciar” federal a fost echipat succesiv, progresiv atât cu profesioniști ai dreptului⁹, cât și cu mecanisme efective și garanții procedurale care să răspundă exigențelor justiției moderne.

A. Principiul contradictorialității

Valorizarea principiului contradictorialității reprezintă una dintre cele mai importante garanții pe care persoana afiliată le poate pretinde de la federațiile naționale și internaționale. Regulamentele și statutele federale proclamă și asigură acest principiu procesual fundamental care are și menirea de a apropia procedura jurisdicțională internă de procedurile jurisdicționale comune.

Din punct de vedere procedural, contradictorialitatea presupune ca temele centrale ale litigiului să fie puse în dezbaterea și discuția părților, ca părțile să aibă posibilitatea de a se exprima cu privire la pretențiile sau apărările vehiculate. Contradictorialitatea presupune ca părțile să fie informate în legătură cu existența procesului, cu conținutul pretențiilor și al argumentelor părții adverse. Practic, judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după legala citare a părților, iar părților trebuie să li se permită să-și expună poziția procesuală cu privire la elementele centrale ale litigiului.

⁹ Foști judecători, sau procurori, avocați sau consilieri juridici, împreună cu personalități ale sportului.

Părțile trebuie să aibă cel puțin acces la anumite elemente ale dosarului¹⁰ și să-și poată prezenta adecvat concluziile scrise sau orale. Un principiu normativ unanim acceptat este acela că deciziile care afectează drepturile cetățenilor trebuie luate numai după o audiere corectă prealabilă. Legile referitoare la o audiere echitabilă sunt cunoscute sub numele de legi ale justiției naturale sau ale echității procesuale. Ele se aplică tuturor instanțelor și tribunalelor, inclusiv „tribunalelor interne” sportive¹¹.

Chiar mai înainte de a se verifica exigențele principiului contradictorialității, se impune asigurarea unor condiții de independență și imparțialitate minimale, pentru că angrenajul sportiv ar putea crea impresia lipsei de imparțialitate, federația fiind parte în majoritatea conflictelor care îi sunt supuse spre soluționare prin intermediul comisiilor jurisdicționale¹².

Prin urmare, pe lângă instituirea unor condiții statutare ca unii membri ai organelor responsabile de soluționarea conflictelor interne să aibă o formație juridică, s-au edictat reglementări federale naționale și internaționale care să asigure independența și imparțialitatea organelor interne, prevăzând incompatibilitățile și procedurile de renunțare a membrilor a căror prezență ar putea afecta imparțialitatea. Ele prevăd, în egală măsură, alcătuirea diferită a organelor de primă instanță și de apel. În Franța, de pildă, regulamentul disciplinar tip constrânge federațiile să

¹⁰ Comparativ cu domeniul fiscal unde chiar și după pronunțarea CJUE în afacerea *Ispas* (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 2017, Teodor Ispas și Anduța Ispas împotriva Direcției Generale a Finanțelor Publice Cluj, C-298/16, ECLI:EU:C:2017:843) organul fiscal manifestă o reticență nejustificată în pune la dispoziția particularului piesele dosarului administrativ, în procedura jurisdicțională internă, dreptul de acces la piesel dosarului este asigurat!

¹¹ D. HEALEY, *Sport and the law*, third edition, UNSW Press, Sydney, 2005, p. 82.

¹² Doar că la fel ca în situația statului, deși există o singură putere (puterea publică), există mai multe funcții: legislative, executivă și judecătorească.

comunică plângerile și probele incriminatorii, să convoace în anumite forme licențiatul, să-i acorde un timp suficient pentru a-și pregăti apărarea, să respecte un principiu al separării organelor de urmărire și de judecată, să permită licențiatului sancționat să depună apel fără a putea impune vreun drept financiar, să judece într-un termen rezonabil (maximum 6 luni) și, în sfârșit, să nu agraveze pedepsele în cazul unui recurs al celui interesat.¹³ Dacă aceste condiții foarte bine precizate nu sunt încă reunite în practică în toate federațiile, mai ales în cele internaționale, ele au încredințat totuși unei jurisdicții procedurile lor interne de contencios, chiar nedisciplinar. În ciuda naturii lor asociative, dispozitivele de contencios, din cadrul mișcării sportive federale, formează încă un sistem structurat, apt să rezolve de o manieră eficace litigiile sportive. Aceste căi de recurs din interiorul federațiilor permit într-un mod concret soluționarea definitivă a unui număr important de litigii, făcând astfel inutilă intervenția instanțelor obișnuite. Rolul în materie de contencios al grupărilor sportive a fost de altfel puternic întărit de către instanța obișnuită, care a impus principiul epuizării căilor de recurs interne înainte de a se adresa instanței competente¹⁴.

B. Principiul epuizării căilor de recurs interne

Legiuitorul român a fixat, prin art. 1 din Legea nr. 551/2004¹⁵ privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale de Disciplină Sportivă care reglementează competențele Comisiei, o regulă esențială de organizare a

¹³ Art.9 din regulamentul disciplinar tip, precizat.

¹⁴ G. SIMON, C. CHAUSSARD, Ph. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, op.cit., p.526.

¹⁵ Legea 551/2004 privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale de Disciplină Sportivă, M.of.: 1161/08.12.2004.

contenciosului sportiv. Aceasta presupune că toate căile de atac interne prevăzute de statutele și regulamentele federațiilor sportive trebuie exercitate în mod obligatoriu înainte de orice sesizare a instanței publice competente¹⁶. Resortul ultim al procedurii jurisdicționale interne îl constituie recursurile soluționate de Comisie. Potrivit legii, „Comisia este competentă să soluționeze recursul formulat împotriva hotărârilor definitive pronunțate, prin epuizarea căilor de atac, de comisiile interne de disciplină sau de alte organisme cu atribuții disciplinare, care sunt organizate și funcționează în cadrul federațiilor sportive naționale, asociațiilor județene și ale municipiului București, pe ramuri de sport, al ligilor profesioniste și Comitetului Olimpic Român, precum și a căilor de atac formulate împotriva hotărârilor Comisiei Naționale de Acțiune împotriva Violenței în Sport.”

Cumva, chiar dacă nu se precizează în mod expres, accesul la judecată este astfel rezervat nu doar problemelor pur și simplu sportive, ci și unora juridice, care nu și-ar putea găsi rezolvarea în fața „instanțelor” obișnuite ale contenciosului sportiv reprezentate de comisiile federale.

Condiția epuizării căilor de atac interne permite, în mod cert, asigurarea unei bune gestiuni a conflictelor în materie de sport, instituind între justiția privată și cea publică o relație de complementaritate mai degrabă decât de opoziție. Favorizând posibilitatea mișcării sportive de a-și soluționa conflictele interne în afara sălii de judecată, instanțele civile respectă, în consecință, specificitatea și autonomia ordinii sportive. Această atitudine nu este, de altfel, proprie României, fiind împrumutată natural din spectrul omonim al altor state europene, cum ar fi cazul Franței, întrucât numeroase

¹⁶ Departe de a fi originală, aceeași idee se regăsește în regulamentele diferitelor federații sportive.

state au adoptat, în egală măsură, principiul epuizării căilor de recurs interne în cadrul federației înainte de orice recurs jurisdicțional¹⁷.

Mai mult, similar exigenței de sesizare a Curții Europene a Drepturilor Omului care impune epuizarea căilor de atac interne, sesizarea Tribunalului de arbitraj sportiv în scopul soluționării litigiilor sportive interne, devenite internaționale, impune epuizarea căilor de drept intern. Condiția are atât un scop profilactic, cât și unul curativ. Astfel, este deopotrivă urmărită protejarea TAS de litigiile cu un grad de complexitate scăzut, care pot fi soluționate de comisiile federale interne, dar și asigurarea soluționării unitare a litigiilor care transcend garnițele federale și care reclamă o complexitate specifică.

Pentru a se asigura respectarea principiului epuizării căilor de recurs interne din cadrul federațiilor, orice acțiune exercitată împotriva unei decizii federale și adusă în mod direct în fața Tribunalului de Arbitraj Sportiv, fără sesizarea prealabilă a jurisdicțiilor federale, va fi respinsă ca inadmisibilă.

C. Fiabilitatea justiției federale

În ciuda caracterului său privat, asociativ, justiția federală și-a demonstrat eficacitatea și permite astăzi soluționarea unei părți însemnate din litigiile sportive, reușind astfel să evite aducerea prea frecventă a contenciosului sportiv în fața jurisdicțiilor ordinare. Succesul sistemului de jurisdicție sportivă rezultă din poziția monopolistă a federațiilor în privința organizării competițiilor, din existența unei ordini juridice autonome¹⁸, dar în egală măsură și din ameliorarea procedurilor urmărite prin intermediul

¹⁷ Germania, Belgia, Italia ș.a.

¹⁸ G. RABU, *L'organisation du sport par le contract. Essai sur la notion d'ordre juridique sportif*, Presses Universitaires D'Aix-Marseille, 2010, p. 45.

comisiilor lor interne. Cu toate acestea, existența justiției sportive interne nu înseamnă și autonomia în materie de contencios a lumii sportive: justiția federală rămâne una pur privată, neputând să beneficieze de o autonomie absolută, față de justiția „ordinară”, comună. Apartenența la un stat determinat a unuia dintre actanții sportului competitiv - organizatori sau participanți - face în realitate necesară supunerea, cel puțin parțială, a litigiilor provocate de deciziile federale, competenței instanțelor statale. Justiția sportivă reprezintă un micro-sistem într-un macro-sistem care este dat de justiția comună. Justiția federală nu trăiește în autarhie, nu poate pretinde că este eliberată de supravegherea judecătorului etatic¹⁹.

Ca orice domeniu al vieții sociale, domeniul sportiv nu se poate auto-sustrage complet reglementării etatice substanțiale și procedurilor imperative. Relația dintre justiția federală privată și cea publică, comună se definește cel mai bine prin termenul de complementaritate.

III. Soluționarea litigiilor sportive în România

Dorința responsabililor de mișcarea sportivă de a evita exteriorizarea contenciosului federal a condus la instituirea unei justiții sportive interne deja destul de bine configurate în România. Totuși, justițiabilii sportivi nu sunt privați de dreptul de acces la un tribunal, la fel cum nu sunt private nici alte persoane, resortisante ale unui stat, care desfășoară o anumită activitate pe teritoriul aceluia stat. Practicarea sportului, dincolo de calificarea dată de federațiile sportive, constituie, în realitate, o activitate socială supusă regulilor statului pe teritoriul căruia se desfășoară. Jurisdicțiile naționale devin

¹⁹ Fr. BUY, J-M. MARMAYOU, D. PORACCHIA, F. RIZZO, op.cit., p. 186.

competente să judece litigiile privitoare la normele și/sau deciziile federale, la fel cum sunt competente să soluționeze orice litigii ar putea apărea în legătură cu fațetele vieții sociale.

După ce au epuizat căile de recurs interne intrafederale, justițiabilii pot să se adreseze jurisdicțiilor naționale în vederea recunoașterii drepturilor subiective presupus a fi încălcate în procedurile jurisdicționale federale, putând apela la un ultim resort judiciar – instanța de judecată comună.

Mai mult, nu trebuie omis faptul că există anumite litigii care, deși privesc competiția sportivă, sunt sustrate în mod firesc de la soluționarea în cadrul procedurii jurisdicționale interne, tocmai pentru că nu vizează contenciosul disciplinar și nu urmăresc anularea unei decizii federale. Astfel, ne referim de exemplu la semnarea, executarea sau încetarea contractelor individuale de muncă²⁰, la activitățile cluburilor sportive²¹ sau la angajarea răspunderii administrative, civile sau penale a participanților la competițiile sportive²². În aceste situații, competența instanțelor sportive de a soluția litigiile este exclusă, procedura în fața instanțelor ordinare fiind singura cale deschisă justițiabililor sportive, reprezentanților etatici sau ai societății civile, după caz.

²⁰ Exceptate prin chiar *Regulamentul privind statutul și transferul jucătorilor de fotbal* din anul 2016.

²¹ Asociații sau societăți comerciale care pot viza atât actele juridice de constituire sau modificare a actelor constitutive și statutelor specifice, dar și operațiunile juridice de înregistrare a unor mențiuni în Registrul asociațiilor și fundațiilor sau la ORC competent, respectiv procedura insolvenței pentru cluburile sportive organizate ca societăți comerciale.

²² Vizând angajarea răspunderii penale față de sportivi (exemplul portarului Mircea Bornescu de la meciul U Cluj – CFR Cluj din mai 2012) sau față de suporteri (un supporter al Universității Cluj l-a lovit cu o dală în 2008 pe un cameraman jandarm), dar și răspunderea civilă sau patrimonială a cluburilor sportive sau conducătorilor acestora.

Instanțele române devin, așadar, în mod natural, competente să intervină și să judece în materie sportivă. Dualitatea ordinelor de jurisdicție caracteristică sistemului jurisdicțional român se aplică de altfel plener, organele de jurisdicție administrativă și cele judecătorești partajându-și soluționarea contenciosului sportiv român. Puterea publică și mișcarea sportivă română nu au căutat să-și partajeze competența, această clivare venind oarecum natural. Contenciosul sportiv ilustrează, la fel ca și arbitrajul în general, coexistența diferitelor modalități de soluționare a litigiilor în materie sportivă.

Ca și alte domenii de interes, mișcarea sportivă nu este ferită de echivoc de reglementare, respectiv de echivoc de aplicare. Adică, insecuritatea juridică la nivel normativ sau administrativ se resimte și în planul sportiv²³.

A. Semnificația principiului dreptului la un proces echitabil

Principial, procesul echitabil a fost definit ca fiind un proces echilibrat între toate părțile, având în echitate un ideal al justiției, posibil de realizat prin respectarea unor garanții²⁴.

Dreptul la un proces echitabil este, înainte de toate, un principiu fundamental, de ordine publică, prin care se urmărește securizarea unor

²³ De ex. comisiile federale din cadrul FRF nu pot stabili cine este câștigătoarea unui campionat, chestiunea trebuind a fi tranșată pe teren. Contextul pandemic generat de COVID-19 pare a infirma această regulă unanim acceptată de mișcarea sportivă, federațiile încercând să salveze sezonul competițional prin acordarea titlurilor înainte de încheierea factuală a competițiilor sportive.

²⁴ C.F.Costaș, *Dreptul la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil*, Universul Juridic, București, 214, p. 22 și doctrina citată.

drepturi subiective ale justițiabililor. Tocmai de aceea, acesta este privit, din perspectiva justițiabilului ca reprezentând un drept subiectiv fundamental, care îi conferă oricărei persoane fizice sau juridice dreptul de acces la justiție, adică la un tribunal pentru a-și valorifica într-o procedură standardizată, drepturi subiective care la prima vedere pot părea chiar absurde. Principiul are atât valoarea europeană asumată²⁵, cât și constituțională în sistemul de drept pozitiv românesc.

Caracterul său fundamental, unanim și universal consacrat explică astfel de ce instanțele, în special cele franceze, au cenzurat clauzele conținute în statutele federațiilor sportive care interziceau membrilor să sesizeze organele de jurisdicție naționale competente. Federațiile sportive, preocupate să-și păstreze controlul intern asupra soluționării litigiilor sportive, prevăzuseră clauze interzicând recursul la jurisdicțiile statale, sub amenințarea unor sancțiuni grave precum radierea sau suspendarea. Membrii federațiilor erau astfel constrânși să renunțe la dreptul lor de a acționa în justiție. Astfel de clauze fuseseră în mod clar cenzurate de către instanțele franceze: instanța judecătorească le-a considerat nule, în timp ce aceea administrativă le-a considerat ca fiind lipsite de orice efecte. În consecință, asemenea clauze au dispărut astăzi din statutele și regulamentele federațiilor

²⁵ A se vedea art. 6 – dreptul la un proces echitabil - primul paragraf din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.”

franceze. Aceeași jurisprudență a fost aplicată de altfel și de alte state europene, precum Belgia sau Italia, antrenând prin urmare dispariția globală a acestor clauze din statutele federațiilor naționale. Cu toate acestea, trebuie să observăm că ele sunt în schimb încă prezente în regulamentele federațiilor sportive internaționale, care se întorc, în marea parte a timpului, la competența Tribunalului de Arbitraj Sportiv, instanță care se substituie jurisdicțiilor ordinare în cazul litigiilor sportive internaționale²⁶.

La fel ca în sistemul francez, și în sistemul românesc, interpretarea unanim acceptată este aceea că dreptul la un proces echitabil nu exclude ca recursurile prelabile sesizării organelor de jurisdicție să fie prevăzute și considerate obligatorii în măsura în care ele nu constituie un obstacol în calea sesizării ulterioare a instanțelor. Regula epuizării căilor de recurs interne reprezintă în mod clar o ilustrare a obligației impuse justițiabililor sportivi de a pune în aplicare procedurile prelabile exercitării recursului jurisdicțional, sub sancțiunea inadmisibilității. Situația este similară cu aceea a contenciosului administrativ sau fiscal din perspectiva procedurii prelabile, pentru că nici în această situație nu se poate pune problema încălcării dreptului la un proces echitabil în situația lipsei parcurgerii procedurii prelabile sesizării instanței. Doar că jurisdicția sportivă este departe de a fi o procedură prelabilă sau un recurs administrative comun, apropiindu-se mai degrabă de jurisdicțiile administrative speciale²⁷, deși în mod evident nu

²⁶ G. SIMON, C. CHAUSSARD, Ph. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, op.cit., p.532.

²⁷ Potrivit alin. (4) al art. 21 din Constituția României introdus ca urmare a revizuirii constituționale din 2003: Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite. În acord cu dispozițiile art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 554/2004, jurisdicția administrativă specială este „activitatea îndeplinită de o autoritate administrativă care are, conform legii organice speciale în materie, competența de soluționare a unui conflict privind un act administrativ, după o procedură bazată pe principiile contradictorialității, asigurării dreptului la apărare și independenței activității administrativ-jurisdicționale.”

reprezintă o jurisdicție administrativă, pentru unele dintre următoarele motive simple, dar suficiente: nu este realizată de către un organ administrativ, nu este reglementată ca atare în dreptul pozitiv, nu figurează în ordinea pozitivă, fiind o jurisdicție privată, acceptată ca atare²⁸.

Substanța procesului echitabil regăsită în dreptul de acces la justiție, dreptul la o bună administrare a justiției, cu respectarea garanțiilor procesuale, respectiv dreptul la executarea hotărârilor judecătorești se regăsește ca atare și în paradigma jurisdicțională propusă de mișcarea sportivă²⁹.

B. Competența limitată a organelor de jurisdicție: excluderea litigiilor tehnice

În plan sportiv, se pune întrebarea ce se întâmplă cu decizia unui arbitru, de a acorda *penalty*, care se dovedește, după încheierea partidei, că a fost eronată sau cu decizia arbitrului, de a valida un gol, care se dovedește ulterior că era greșită în sensul că mingea nu a depășit linia porții cu întreaga circumferință? Dincolo de demersurile ulterioare ale echipei defavorizate, rezultatul sportiv nu va mai face obiectul controlului jurisdicțional. Tocmai de aceea, în dorința de a nu afecta rezultatul competiției sportive, în majoritatea

²⁸ Activitatea jurisdicțiilor administrative speciale se realizează așadar numai de către organe specializate ce provin din cadrul exclusiv al autorităților administrației publice centrale și locale și care, printr-o procedură bazată pe principiile legislative certe (contradictorialitate, asigurarea dreptului la apărare și independența activității administrativ-jurisdicționale), emit acte administrativ-jurisdicționale. Aceste acte trebuie, în virtutea liberului acces la justiție, să poată fi atacate în fața instanței ordinare.

²⁹ Accesul actanților la justiția sportivă este asigurat, administrarea actului jurisdicțional respectă exigențele comune în materie, executarea hotărârilor pronunțate de comisiile jurisdicționale este garantată prin mecanisme de coerciție internă.

turneelor importante de tenis a fost introdus sistemul *Hawk-Eye*, în meciurile internaționale de rugby există posibilitatea de a se recurge la arbitraj video, meciul fiind întrerupt până la vizionarea fazei „litigioase”, iar în unele campionate de fotbal de elită a fost introdus același arbitraj video³⁰.

Este decisiv de reținut că deciziile luate pe terenul de sport, în legătură cu rezultatul partidelor sportive nu mai pot fi contestate³¹. Prin posibilitatea contestării ulterioare a deciziilor din timpul competițiilor sportive ar fi pusă în discuție însăși securitatea și stabilitatea competiției, ceea ce nu poate fi acceptat la nivelul federațiilor³².

C. Procedura jurisdicțională internă

Fiecare federație își stabilește prin statut comisiile jurisdicționale și competențele acestora. În ambianța mișcării sportive, acestea au o competență generală³³. Cu toate acestea, principiile de desfășurare și organizare a activității jurisdicționale descrise mai sus își păstrează configurația, fiind necesară crearea unui sistem jurisdicțional care să țină seama de principiile anterior enunțate.

³⁰ Spre exemplu, meciurile de fotbal din *Seria A* sau *Premier League*.

³¹ A nu se înțelege și efectele unor decizii disciplinare. Spre exemplu, cartonașul roșu primit pe nedrept de către un fotbalist s-ar putea să nu-i atragă etapele de suspendare prevăzute de regulamentul federal, în măsura în care contestația formulate de către club ar fi admisă.

³² Procedura *ad-hoc* instrumentată de TAS la marile competiții sportive nu vizează anularea în timp real a deciziilor sportive, ci viabilizarea actului jurisdicțional, pentru că ar fi absurd ca echipa calificată din grupele unui CE să fie stabilită după un an de la încheierea competiției sportive.

³³ A se vedea J.-P. KARAQUILLO, op.cit., p.109.

Exemplificativ, prezentăm procedurile jurisdicționale descrise prin statutele sau regulamentele de organizare a unora dintre cele mai importante sporturi: fotbal, baschet și tenis.

A).Potrivit alin. 1-2 al art. 57 din Statutul FRF³⁴, Comisiile jurisdicționale ale FRF funcționează ca instituții permanente de arbitraj și sunt:

- a). Comisia de Disciplină și Etică;
- b). Comisia Națională de Soluționare a Litigiilor;
- c).Comisia de Recurs.

2).Aceste comisii sunt instanțe arbitrale imparțiale și independente, alcătuite în conformitate cu dispozițiile FIFA în materie. Membrii acestor comisii aplică în deciziile pronunțate exclusiv statutele, regulamentele și directivele FRF, UEFA, FIFA, precum și legislația în vigoare.

În acord cu dispozițiile Statutului FRF: „Competențele privind soluționarea cauzelor disciplinare, litigiilor sau sesizărilor revin comisiilor cu atribuții jurisdicționale ale FRF, astfel:

a) In primă instanță:

- Comisiei de Disciplină și Etică a FRF;
- Comisia Națională de Soluționare a Litigiilor.

b) Hotărârile pronunțate în primă instanță pot fi atacate, după caz, la:

- Comisia de Recurs a FRF, ca ultimă instanță la nivel național, pentru hotărârile Comisiei de Disciplină și Etică și Camerei Naționale de Soluționate a Litigiilor;

³⁴ <https://www.frf.ro/documente-frf/statut-si-regulamente/>

- Tribunalul Arbitral al Sportului de la Lausanne, ca ultimă instanță la nivel internațional, pentru recursurile declarate împotriva deciziilor pronunțate de Comisia de Recurs a FRF.

Alin. 4 consacră posibilitatea ca ligile profesioniste să-și organizeze propriile organisme jurisdicționale pentru nivelul competițional pe care îl organizează, dacă au încheiat o convenție anuală cu FRF, aprobată de Comitetul Executiv al FRF. Structura comisiilor este similară structurii federale:

- a) Comisia de Disciplină și Etică;
- b) Comisia Națională de Soluționare a Litigiilor;
- c) Comisia de Recurs.

Opozabilitatea pe plan intern a deciziilor Comisiei de recurs a FRF este consacrată de Statutul FRF care prevede că acestea „sunt definitive și executorii pe plan intern pentru toți membrii afiliați, jucătorii și oficialii acestora, pentru oficialii FRF/AJF/AMFB, precum și pentru agenții de meciuri și agenții de jucători”.

Sigur că acestea pot fi atacate la Tribunalul Arbitral al Sportului de la Lausanne, dar „introducerea acțiunii la Tribunalul Arbitral al Sportului de la Lausanne nu suspendă executarea deciziei pronunțate de Comisia de Recurs a FRF cu excepția penalităților sportive aplicate în materie disciplinară”.

Deciziile pronunțate de către TAS sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice sau juridice implicate în competiția fotbalistică: ligile profesioniste de fotbal, membrii afiliați ai FRF, jucătorii și oficialii acestora, agenții de jucători sau de agenții de meciuri, care sunt obligați să se conformeze deciziei, în caz contrar urmând a se aplica sancțiunile statutare.

Statutul FRF se preocupă de soluționarea litigiilor rezultate din activitatea competițional-fotbalistică de către comisiile jurisdicționale pe care

le consacără. Potrivit art. 61 din Statut: „Ligile profesioniste de fotbal nu pot recurge la jurisdicția instanțelor de drept comun în ceea ce privește litigiile decurgând din activitatea fotbalistică, precum și din dispozițiile statutelor și regulamentelor FIFA, UEFA și FRF. În aceste situații, litigiile vor fi soluționate de instanțele competente, în conformitate cu statutele și regulamentele FIFA, UEFA și FRF, precum și cu Codul Tribunalului Arbitral al Sportului de la Lausanne”.

Dispoziții interesante legate de soluționarea litigiilor regăsim și în art. 25 din Regulament privind statutul și transferul jucătorilor de fotbal, din 2019³⁵. Astfel, potrivit alin. 5: „litigiile izvorâte din sau în legătură cu activitatea fotbalistică din România, în care sunt angrenate cluburi afiliate și oficiali ai acestora, oficiali ai FRF/LPF/AJF/AMFB, jucători, agenți de jucători/intermediari sau agenți de meciuri urmează a fi soluționate exclusiv de comisiile cu atribuții jurisdicționale ale FRF³⁶. Prezentele dispoziții exclud, pentru toate litigiile decurgând din activitatea fotbalistică, competența instanțelor judecătorești, cu excepția litigiilor decurgând din interpretarea și executarea contractelor civile sau individuale de muncă încheiate între jucători și cluburi sau între antrenori și cluburi, situație în care sunt competente atât organele jurisdicționale ale FRF, cât și instanțele de judecată de drept comun. În aceste situații de excepție, competența aparține, după cum este prevăzut în contractul de muncă/convenția civilă, comisiilor cu atribuții jurisdicționale sau instanțelor judecătorești. Dacă în contractul de

³⁵ <https://www.frf.ro/wp-content/uploads/2018/07/01072019-RSTJF.pdf>.

³⁶ FRF a fost de acord ca litigiile în care sunt angrenate cluburile participante în competiția Liga I de fotbal, oficialii și jucătorii seniori ai acestora să fie soluționate exclusiv de către organismele jurisdicționale ale LPF” iar restul litigiilor să fie soluționate de comisiile jurisdicționale ale FRF. Astfel, LPF și-a duplicat organisme jurisdicționale proprii, după modelul omonim al comisiilor din cadrul FRF.

muncă/convenția civilă nu sunt cuprinse asemenea clauze, competența aparține organismului jurisdicțional instanței judecătorești sesizate de reclamant. Învățarea unei comisii cu atribuții jurisdicționale, exclude posibilitatea oricăreia dintre părți de a se adresa instanțelor judecătorești³⁷.

B). Potrivit art. 21.1. din Statutul Federației Române de Baschet³⁸, „organele jurisdicționale din cadrul FRB sunt:

21.1.1 Comisia de Competiții, Legitimări, Transferări și Omologări;

21.1.2 Comisia de Disciplină;

21.1.3 Colegiul Central al Arbitrilor;

21.1.4 Comisia Centrala de Comisari;

21.1.5 Comisia de Apel”.

Art. 21.2 prevede: „Comisiile cu atribuții jurisdicționale ale FRB sunt instanțe arbitrale, imparțiale și independente. Adoptarea deciziilor de către aceste comisii se face în conformitate cu regulamentele FRB și FIBA”.

Din perspectiva competenței jurisdicționale, art. 21. prezintă organigrama FRB:

„21.3.1 În primă instanță: Comisia de Competiții, Legitimări, Transferări și Omologări, Comisia de Disciplină, Colegiul Central al Arbitrilor, Comisia de Comisari

³⁷ Potrivit alin. (6) al art. 25: În cazul în care într-un litigiu izvorât din aplicarea prezentului regulament sunt antrenate cluburi sau jucători din categorii/ligi diferite, soluționarea sa este de competența CNSL a FRF. În același sens, art. 57 din Statutul Federației Române de Fotbal - Jurisdicție – prevede: (1) *Litigiile izvorâte din sau în legătură cu activitatea fotbalistică din România, în care sunt angrenate cluburi afiliate și oficiali ai acestora, oficiali ai FRF/LPF/AJF, jucători, agenți de jucători sau agenți de meciuri urmează a fi soluționate exclusiv de organisme jurisdicționale ale FRF.* (2) *Prezentele dispoziții exclud, pentru toate litigiile decurgând din activitatea sportivă, competența instanțelor judecătorești, cu excepția litigiilor decurgând din interpretarea și executarea contractelor civile sau individuale de muncă încheiate între jucători și cluburi sau între antrenori și cluburi.*

³⁸ https://www.frbaschet.ro/public/storage/pages/Regulamente/Statut_FRB_2017.pdf.

21.3.2 Hotărârile pronunțate în primă instanță de aceste comisii pot fi atacate la Comisia de Apel a FRB.

21.4 Deciziile pronunțate de către Comisia de Apel a FRB sunt definitive și executorii”.

Exclusivitatea soluționării litigiilor prin intermediul mecanismelor conferite de către Statut este proclamată de art. 21.5 care stabilește că doar după epuizarea tuturor căilor de jurisdicție sportivă națională, membrii afiliați se vor putea adresa instanțelor sportive internaționale sau forurilor internaționale (FIBA, TAS, BAT).

Tribunalul Arbitral pentru Baschet (*The Basketball Arbitral Tribunal*) este un organism independent, recunoscut oficial de către FIBA care, în esență, soluționează litigiile dintre jucători, agenți sportivi, antrenori sau cluburi de baschet.

FRB recunoaște jurisdicția BAT, impusă de altfel chiar de către regulamentele FIBA. Membrii afiliați FRB se obligă să respecte deciziile definitive și irevocabile pronunțate de BAT, ba chiar să asigure punerea în executare a acestor prin intermediul Consiliului Director. La fel ca și în cazul fotbalului, Deciziile Consiliului Director privind punerea în executare a hotărârilor BAT trebuie respectate, în caz contrar aplicându-se sancțiunile statutare.

C). Probabil că și din cauza numărului mai redus de participant și a unui profil specific, litigiile care apar în tenis beneficiază de reglementări statutare mai concise.

Din perspectiva acestor litigii, potrivit art. 57 din Statutul FRT din 2017³⁹: (1) Competența soluționării abaterilor disciplinare și sancționării celor în cauză revine: a) în prima instanță, comisiilor centrale ale FRT în funcție de compatibilitatea dintre atribuțiile specifice fiecăreia, natura cazului respectiv și ocupația în activitatea tenisistică a persoanelor implicate; b) Comisiei de apel a FRT, pentru apelurile împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță; c) Comitetului Director al FRT, pentru recursurile la deciziile Comisiei de apel, precum și pentru sancțiunile pronunțate asupra propriilor jucători de către cluburi. (2) Comitetul Director al FRT este ultima instanță de recurs, deciziile sale fiind definitive și obligatorii.

Ca o tendință de uniformizare a jurisdicției interne a mișcării sportive, cel puțin la nivelul căilor de atac, *Legea nr. 551/2004* reglementează organizarea și funcționarea Comisia Națională de Disciplină Sportivă.

Comisia este competentă să soluționeze recursul formulat împotriva hotărârilor definitive pronunțate de comisiile interne de disciplină sau de alte organisme cu atribuții disciplinare, care sunt organizate și funcționează în cadrul federațiilor sportive naționale, asociațiilor județene și ale municipiului București, pe ramuri de sport, al ligilor profesioniste și Comitetului Olimpic Român, precum și a căilor de atac formulate împotriva hotărârilor Comisiei Naționale de Acțiune împotriva Violenței în Sport.

Jurisdicția Comisiei nu este obligatorie. Aceasta se activează pe baza opțiunii uneia dintre părți. Termenul pentru declanșarea căii de atac este de 15 zile de la comunicarea hotărârii vizate.

39

http://www.frt.ro/main_resources/uploaded_files/documente/pdf/file_2010_06_22_10_5_2_49_statut.pdf.

Procedura de soluționare a căii de atac de către comisie beneficiază de o reglementare specială printr-un regulament de procedură, aprobat prin ordin al președintelui Agenției Naționale pentru Sport.

Procedura de soluționare de către comisie a căilor de atac devine obligatorie din momentul sesizării acesteia. Hotărârile pronunțate pot fi atacate în 15 zile de la comunicare la Secția de contencios administrativ a Tribunalului București.

În ipoteza în care una dintre părți nu optează pentru procedura de soluționare a căilor de atac de către comisie, părțile interesate se pot adresa judecătoriei, potrivit normelor de drept comun din Codul de procedură civilă.

Potrivit art. 2 al Regulamentului din 27 mai 2005 privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale de Disciplină Sportivă, „Comisia reprezintă o cale alternativă de soluționare a căilor de atac din domeniul sportiv, în baza opțiunii uneia dintre părți”. Comisia nu poate reprezenta „o cale”. Procedura în fața Comisie ar putea reprezenta „o cale”, la fel cum Comisia este un organ cu atribuții jurisdicționale, iar nu cale către „ceva”.

Din perspectiva respectării garanțiilor procedurale, art. 8 al Regulamentului, statuează similar legii procedurale comune că: „soluționarea litigiului aparține exclusiv completului”.

Concluzii

Jurisdicțiile sportive propun o paradigmă specifică, configurată și garantată de norme sportive imperative. Nu mai este nimic contradictoriu în a afirma că federațiile sportive au instituit căi de atac interne apte să soluționeze totalitatea contestațiilor pe care deciziile lor sunt susceptibile să le provoace. Comisiile federale vor fi ținute să statueze în privința litigiilor

disciplinare referitoare la sancțiunile aplicate de federații membrilor lor. Totodată, dincolo de dezideratul firesc al organizării și disciplinării competiției sportive, nu trebuie omise și celelalte componente ale fenomenului sportiv. Astfel, jurisdicțiile sportive trebuie să asigure și soluționarea litigiilor nedisciplinare care vizează în special contestațiile împotriva deciziilor federale vizând accesul la competiții: refuzul de acordare a licenței, selecție, calificare, retrogradare, inclusiv omologarea rezultatelor de pe terenurile de sport.

Actanții sportului, nemulțumiți de soluțiile pronunțate de jurisdicțiile sportive naționale au deschisă calea așa-numitului apel la Tribunalul de Arbitraj Sportiv (TAS) – instanța etalon a mișcării sportive.